

Ja, noe er «på ferde» når kirkeklokkene ringer. I helgene er det gudstjenester og vigslar, og i uke-dagene er det ofte begravelser som er «på ferde». Noen har kanskje også opplevd at klokkene varsler fare når de ringer intenst på ukjente tidspunkter? Klokkene kaller oss inn når vi døpes og følger oss den siste gangen ut. Klokkene er med oss hele livet.

«Det ringer, det ringer – hør hvem kan det være – noe er på ferde»

Tekst: Heidi Lund Moen.
Foto: Olsen Nauen Klokkestøperi AS

For de fleste er kirkeklokker en lyd – noe de hører en gang i timen hvis de bor i byer, og noe sjeldnere hvis de bor litt mer gråskog. De færreste av oss har vel sett en kirkeklokke på nært hold eller vært den som har dratt i tauene for å få lyd i klokkene.

Fysisk utfordrende

Kirkeklokkene er ulike – de er små, de er store – noen har flere og noen har få, og ingen kirker er like. Mange kan imidlertid skrive under på at klokkene kan være tunge å få lyd i. Noen steder har man laget finurlige trinsesystemer for å få tau fra klokkene ned til et lavere kirkerom slik at man kan stå nede og ringe. Andre står i tårnet mellom klokkene og drar i tau med hver sin arm – og lykkelig er den som vet hvordan man stopper den største klokka uten at skuldrene skal «gå av» – men å henge i den ene stroppen kan medføre at den andre danser fritt av sted, og da bør man ha hjelm og

vernebriller og gitter foran tennene hvis man ikke har fått god instruksjon. Å være den som ringer i klokkene, kan derfor være ensbetydende med å være den som går alderdommen i møte med vonde skuldre, nakke og rygg.

Det ser så enkelt ut – man drar da bare i et tau – eller holder seg fast i en bjelke mens man står og tramper klokka i gang. De som har mulighet, bør imidlertid spørre kirketjeneren om de kan få dele jobben med ham/henne. Kanskje endrer de mening etter fem minutters ringing?

Ringers mens andre har fri

Kanskje får de være den som står i tårnet i én time istedenfor kirketjeneren, og ringer jula inn for alle klokka 17 når mange i Norges land setter seg til bords med Sølvguttene i bakgrunn. Eller så får de være den som står i tårnet når nyttårsaften kommer – eller når andre har dratt på påskeferie? Får du lyst til å prøve? Eller får du lyst til å gå på kirkekontoret og spørre om du

kan være ferievikar for kirketjeneren på søndagene når du til vanlig egentlig har fri? Håper det!

Taktfast må det være

At kirkeklokkene ringer til rett tid tar vi som en selvfølge, og det er viktig at de ringer når de skal. Vi trenger det. Men etterhvert ser flere fellesråd at kanskje det ikke er nødvendig at vi har et menneske som står og drar taktfast i tauene. For taktfast må det være – å balansere krafta i hendene slik at den store klokka får rett sving til rett tid og den minste klokka likeså – og ofte samtidig – det kan være et studium verd. Noen synes det går greit – noen får det aldri helt til – og noen synes at det er det verste med kirketjenerjobben.

Automatringing et alternativ

Olsen Nauen Klokkestøperi AS er de eneste i landet som leverer automatisk ringing til kirker. De leverer automatringing til små gravlundsklokker, og de leverer til kirker med flere klokker.

Daglig leder og sjette generasjons klokkestøper, Morten Olsen Nauen, sier at de alt i alt antar at de med smått og stort har levert rundt 1.500 automatiske ringeanlegg siden de startet med dette i 1950.

– Årsakene til at automatringing blir et tema, er varierende. Noen ser at de har vanskeligheter med å rekruttere til kirketjenerstillingene, andre tenker på HMS for sine ansatte, og andre tenker penger – nærmere bestemt på lønninger for de som skal ut og ringe i klokkene når andre har fri, eller det å ha med bare én kirketjener så man slipper den som står på bakken og fungerer som signalvakt ved begravelser. Mest sannsynlig er det vel en kombinasjon av mange gode grunner, sier Olsen Nauen.

Sett litt fra sidelinja tenker jeg at det å «stuple» seg oppover én, to, tre, fire, fem, seks, syv og åtte trapper med lave tversoverbjelker og dårlig rekkverk i halvmørke, er grunn god nok. Der sitter man eller står i trekkfulle omgivelser i 15 kuldegrader for i neste øyeblikk å være den som løper ned for å rekke å åpne dører. Jeg tenker at det er et hell at det ikke skjer flere ulykker i kirketårnernes tjenester – spesielt i områder der det er utstrakt bruk av vikarer for denne jobben. De kjenner jo ikke hvert trinn og hver bjelke på vei opp til tårnet.

Ingen reell forskjell på lyden

Noen opplever at det blir vanskeligere å høre klokkene etter at det er montert automatikk på dem. Morten Olsen Nauen har følgende forklaring på dette:

– Hvilken lyd klokker avgir, er avhengig av klokke type og kolvene inni klokkene. Man kan nok oppleve at dersom man bruker håndmakt til å slå kolven mot klokka, for eksempel tre ved ganger tre slag, så kan lyden bli sterkere enn om det gjøres av automatikk. I tillegg kan det være slik at kirketjeneren lar dører og luker stå åpne når han eller hun går opp i

tårnet, og dermed får lyden også fri vei nedover i kirken. Dersom klokkene blir ringt riktig, er det imidlertid ingen forskjell på lyden om det er manuell eller automatisk ringing. Ved automatringing vil det imidlertid være en jevn lyd – hvert slag blir likt – mens det kan det være vanskelig å oppnå ved manuell ringing.

Forskjellige valgmuligheter

Når man ønsker automatikk i ringingen, har man ulike valgmuligheter. Man kan ha automatikk på én eller flere klokker, og man kan velge med eller uten lukeautomatikk. I en gjennomsnittskirke med to klokker, radiofjernstyring og fire lukeåpnere vil prisantydningen ligge på cirka 170.000 til 200.000 kroner ferdig montert. Dette vil selvsagt variere noe etter hvordan forholdet i kirken er.

Ettersyn viktig

Noe de hos Olsen Nauen Klokkestøperi AS brenner for, er at det er viktig med ettersyn. Klokkene må følges opp. Innfestinger slites, og skruer løsner. Dette kan utgjøre stor fare dersom det ikke oppdages i tide. Olsen Nauen har tilbud om ettersyn av klokker og tilhørende utstyr på intervallsbasis for de som føler at de ikke har kompetanse til å ta seg av dette selv. Dette gjelder for både de med og de uten automatisk ringing. Det er viktig at kirketjeneren ikke slutter å besøke tårnet selv om det er montert automatisk ringing, fordi det er viktig å følge med. Et tilsyn utført av personell med spesiell fagkompetanse på klokker er det nok uansett fornuftig å ha innimellom.

Olsen Nauen Klokkestøperi AS opplyser at de også kan bytte ut akslingene for klokkene der det er nødvendig ved slitasje/elde eller for å få automatikk. De siste årene har det som en følge av økt bevissthet rundt klokkerommenes visuelle uttrykk, også blitt vanligere å lage disse i tre. Det siste i samsvar med riksantikvarens anbefalinger for de kirkene som har den type aksling. Det er verdt å merke seg at trekslinger har et større behov for ettersyn.

Mange muligheter – og bedre hverdag

De tilbakemeldingene Olsen Nauen har fått, er at kirketjenerne føler at de har fått en bedre arbeidshverdag med automatisk ringeordning. Noen menigheter som har én kirketjener ved begravelser, får med automatisk ringing nå mulighet til klemting ved bæreferden ned til gravstedet. Det gjøres ved at kirketjeneren benytter en fjernkontroll, og mange føler at det gir en mer verdig avslutning. I tillegg kan man ved hjelp av fjernkontrollen ringe tre ganger tre ganger ved graven uten at kirketjeneren må gå opp i tårnet og gjette seg til når siste vers ved grava er sunget ferdig. Man kan nå også få fjernkontroller som kan sette i gang tre bedeslag.

De fjernkontrollene som har vært tidligere, er ganske store og klumpete og minner om en litt gammel walkie-talkie. Nå leverer Olsen Nauen en ny modell som er på størrelse med en litt tykk mobiltelefon. Disse kan også kjøpes inn til allerede monterte anlegg og koster i dag rundt 8.500 kroner.

Manuell ringing fortsatt mulig

Det er mye nostalgi i det å bruke tau for å ringe i klokkene. Man kjenner at man gjør noe fysisk – og det er godt for mange. Hva som er godt for den ene, kan imidlertid være vondt for den andre. Det er ikke slik at alle må ha automatisk ringing, slettes ikke, men det er fint at muligheten finnes for dem som ønsker det og har mulighet til det. Det er også viktig å få frem at alle moderne, automatiske ringeanlegg ikke utelukker manuell ringing dersom noen fortsatt ønsker å gjøre det ved spesielle anledninger. Det er bare å skru av hovedbryteren til anlegget, feste på et tau og ringe i vei...!

Og hva passer vel bedre enn å avslutte med salme 65 med tekst av Elias Blix:

«Kling no klokka! Ring og lokka,
ring og lokka fra tusen tårn!
Tona om frelsa! Kalla og helsa,
kalla og helsa med fred Guds born!
Kling no klokka! Ring og lokka,
ring og lokka frå tusen tårn!»